

Justitiekommitténs betänkande

1979/80: 33

med anledning av propositionen 1979/80: 78 med förslag till lag om skyldighet för utländska kärande att ställa säkerhet för rättegångskostnader, m. m. jämte motion

Propositionen m. m.

I propositionen 1979/80: 78 har regeringen (justitiedepartementet) efter hörande av lagrådet föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagda förslag till

1. lag om skyldighet för utländska kärande att ställa säkerhet för rättegångskostnader,
2. lag om ändring i lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalcken.

Rörande propositionens huvudsakliga innehåll hänvisar utskottet till vad som anförs i det följande under rubriken Utskottet.

I samband med propositionen behandlar utskottet den med anledning av propositionen väckta motionen 1979/80: 1907 av Inger Lindquist (m). Yrkandena i motionen redovisas nedan på s. 4.

De vid propositionen fogade lagförslagen är av följande lydelse.

1 Förslag till

Lag om skyldighet för utländska kärande att ställa säkerhet för rättegångskostnader

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Om en utländsk medborgare som inte är bosatt här i landet eller en utländsk juridisk person vill väcka talan vid svensk domstol mot en svensk medborgare eller en svensk juridisk person, skall på svarandens yrkande käranden ställa säkerhet för de rättegångskostnader som han genom laga-kraftägande avgörande i målet kan bli skyldig att betala.

Vad som i denna lag sägs om mål gäller även ärenden. Med kärande jämställs en målsägande som för talan i brottmål och den som är sökande i ett ärende. Med svarande jämställs den som är tilltalad i brottmål och den som är sökandens motpart i ett ärende.

Den som är statslös eller politisk flykting skall i fråga om skyldigheten att ställa säkerhet enligt denna lag vara likställd med en medborgare i den stat där han är bosatt.

2 § Säkerhet behöver inte ställas i

1. mål som handläggs enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbets-tvister,
2. mål vid fastighetsdomstol som inte avser en arrende-, hyres- eller bostadsrättstvist,
3. ansökningsmål enligt 11 kap. 17 § vattenlagen (1918:523),
4. växelmål och checkmål,
5. käromål som grundas på genstämning,
6. mål som har tagits upp efter offentlig stämning, och
7. mål vid förvaltningsdomstol eller marknadsdomstolen.

3 § Säkerheten skall bestå av pant eller borgen. Borgen skall ställas såsom för egen skuld av minst två personer och vara solidarisk. Är säkerheten inte godkänd av svaranden, skall den prövas av domstolen. Med svarandens medgivande kan även annan säkerhet ställas.

Säkerheten skall tas i förvar av domstolen eller av den som domstolen utser.

4 § Yrkandet om säkerhet skall framställas senast när svaranden första gången skall föra talan i målet. Var svaranden på grund av laga förfall hindrad att framställa yrkandet då, skall han framställa det så snart det kan ske sedan förfallet upphörde.

När yrkandet om säkerhet har framställts, skall domstolen förelägga käranden att inom en viss tid ställa säkerhet. Ställs inte säkerhet som godkänns av svaranden eller av domstolen, skall talan avvisas.

5 § I den mån det har avtalats i internationella överenskommelser, som är bindande för Sverige, är utländska medborgare och utländska juridiska personer befriade från skyldigheten att ställa säkerhet och har samma befogenhet att kräva säkerhet som svenska medborgare och svenska juridiska personer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1980.

Genom lagen upphävs lagen (1886:84 s. 14) angående skyldighet för utländsk man att i rättegång vid svensk domstol mot inländsk man ställa borgen för kostnad och skada. Den gamla lagen gäller dock i fråga om säkerhet som har ställts före ikraftträdandet.

Om det i en lag eller en annan författning förekommer en hänvisning till den gamla lagen, skall hänvisningen i stället avse den nya lagen.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken

Härigenom förskrivs att 28 § lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Utan hinder av nya rättegångsbalken eller vad i denna lag förordnats skola alltjämt anses som gällande

lagen den 19 november 1886 angående skyldighet för utländsk man att i rättegång vid svensk domstol mot inländsk man ställa borgen för kostnad och skada, med iakttagande av att svaranden har att framställa yrkande, varom i 1 § nämnda lag sägs, inom tid, som i 34 kap. 2 § nya rättegångsbalken stadgas; samt

lagen den 30 maj 1930 om beräkning av lagstadgad tid.

Föreslagen lydelse

28 §¹

Utan hinder av nya rättegångsbalken eller vad i denna lag förordnats skall lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid alltjämt anses som gällande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1980.

¹ Senaste lydelse 1974: 575.

Motionen

I motionen 1979/80:1907 av Inger Lindquist (m) yrkas att riksdagen beslutar att säkerhet enligt 3 § i den föreslagna lagen kan utgöras av bankgaranti och att den i motionen nämnda jämkningen i lagtexten i 2 § vidtas.

Enligt motionären kan det för en kärke vara lättare att skaffa en bankgaranti än pant eller borgen. Möjligheterna för svaranden att ta ställning till om säkerheten bör godkännas eller inte skulle enligt motionären underlättas om det är fråga om en bankgaranti; också domstolens prövning skulle avsevärt underlättas. – Enligt motionären kan ordet "käreomål" i 2 § 5. i förslaget till lag om skyldighet för utländska kärke att ställa säkerhet för rättegångskostnader inte jämföras med "mål" i paragrafens övriga punkter, och en språklig justering bör därför vidtas i lagrummet.

Utskottet

En utländsk medborgare eller en utländsk juridisk person som väcker talan mot en svensk medborgare eller en svensk juridisk person vid domstol här i landet är i princip skyldig att ställa säkerhet för de rättegångskostnader som han kan bli ålagd att betala. Bestämmelser härom finns i lagen (1886: 84 s.14) angående skyldighet för utländsk man att i rättegång vid svensk domstol mot inländsk man ställa borgen för kostnad och skada. En utländsk medborgare är skyldig att ställa säkerhet enligt 1886 års lag oavsett om han är bosatt här i landet eller inte. Skyldigheten att ställa säkerhet kan emellertid upphävas genom överenskommelser med främmande stater. Sådana överenskommelser har också träffats i betydande utsträckning.

I mars 1979 lade regeringen fram en proposition (1978/79: 186) med förslag till ändring i 1886 års lag. Förslaget innebar att en utländsk medborgare inte längre skulle vara skyldig att ställa säkerhet för svarandens rättegångskostnader, om han var bosatt i Sverige.

I sitt betänkande med anledning av propositionen (JuU 1978/79: 37) biträdde utskottet i sak den föreslagna ändringen. Med anledning av ett motionsyrkande tog utskottet upp frågan om lagens språkliga utformning i stort. Utskottet framhöll att lagtexten, som endast obetydligt ändrats sedan tillkomsten år 1886, var ålderdomlig och svårläst. Enligt utskottet var den för många människor åtminstone delvis obegriplig. I samband med den aktuella ändringen borde lagen därför ses över och moderniseras så att den fick en språklig utformning som svarade mot dagens krav. Översynen borde ankomma på regeringens kansli och en proposition föreläggas riksdagen snarast möjligt.

I enlighet med utskottets hemställan beslöt riksdagen att avslå propositionen och ge regeringen till känna vad utskottet hade anfört om framlägg-

gande av ett nytt lagförslag (rskr 1978/79: 323).

I den förevarande propositionen föreslås en helt ny lag i ämnet, avsedd att ersätta 1886 års lag. Den huvudsakliga ändringen i förhållande till den äldre lagen är att utländska medborgare som är bosatta här i landet enligt den föreslagna lagen inte skall vara skyldiga att ställa säkerhet för rättegångskostnader. Även i övrigt föreslås en del sakliga ändringar som bl. a. sammanhänger med att begreppet "domstol" numera har en delvis annan innebörd än vid den äldre lagens tillkomst. Även reglerna om säkerhetens beskaffenhet och omhändertagande av säkerheten har omarbetats.

I propositionen föreslås vidare en följdändring i lagen om införande av nya rättegångsbalken.

Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 juli 1980.

I motionen 1907 framställs yrkande av innebörd att riksdagen beslutar att säkerhet enligt 3 § i förslaget till lag om skyldighet för utländska kårande att ställa säkerhet för rättegångskostnader kan utgöras av bankgaranti samt vidtar en språklig jämkning av 2 § i samma lagförslag.

Vid riksdagsbehandlingen år 1979 av de då föreslagna ändringarna i 1886 års lag biträdde utskottet i sak förslaget att befria utländska medborgare som är bosatta här i landet från skyldigheten att ställa säkerhet för rättegångskostnader, och utskottet ansluter sig till det förslag i samma ämne som nu föreligger. Utskottet godtar också i princip den författningsmässiga reglering som föreslås i propositionen.

Motionsönskemålet att bankgaranti skall få godtas som säkerhet berör 3 § i förslaget till lag om skyldighet för utländska kårande att ställa säkerhet för rättegångskostnader. Enligt propositionen skall säkerheten bestå av pant eller borgen. Borgen skall ställas såsom för egen skuld av minst två personer och vara solidarisk. Är säkerheten inte godkänd av svaranden, skall den prövas av domstolen. Med svarandens medgivande kan även annan säkerhet ställas.

Den föreslagna regleringen med kravet att borgen skall ställas av minst två personer innebär att sådan bankgaranti som utgörs av borgen, ställd av en bank, kan användas endast med svarandens medgivande. I linje med vad som anförs i motionen anser utskottet att praktiska skäl talar för att möjlighet bör öppnas för användande av bankgaranti i vidare omfattning än vad som blir möjligt enligt förslaget i propositionen. Den nya lagen bör utformas i enlighet härmed.

I valet mellan olika lagtekniska lösningar för att nå detta syfte har utskottet fäst sig vid den reglering som föreslås rörande ställande av säkerhet i 2 kap. 25 § första stycket i det till lagrådet år 1978 remitterade förslaget till utskökningsbalk. Föreskrifterna i det lagrummet överensstämmer i sak med den reglering som föreslås i 3 § första stycket i det här aktuella lagförslaget såvitt gäller kravet att säkerheten skall bestå av pant

eller borgen och såvitt gäller bestämmelsen om prövning av myndighet om säkerheten inte är godkänd av den till vars förmån säkerheten skall gälla. Däremot föreligger en olikhet i fråga om de formella kraven på beskaffenheten av borgen. I detta hänseende innebär förslaget till utsköningsbalk att borgen skall ställas såsom för egen skuld och, om den ingås av två eller flera personer, gemensamt, vara solidarisk. Såsom uttalas av föredragande statsrådet i anslutning till denna bestämmelse omfattas bankgaranti, som ställs enligt föreskrifterna för borgen, utan vidare av vad som i paragrafen sägs om borgen.

En reglering i det nu aktuella förslaget motsvarande den som föreslås i fråga om utsköningsbalken skulle innebära att kravet på borgen av minst två personer efterges. Härigenom skulle nås syftet att bankgaranti normalt skulle kunna användas som säkerhet. Emot en sådan reglering kan emellertid invändas att svarandens ställning skulle försämrats, eftersom också borgen som ställs av endast en enskild, fysisk person skulle kunna användas. Denna invändning kan dock enligt utskottets mening inte tillmätas någon avgörande betydelse eftersom det, om rättegångskostnaderna kan beräknas uppgå till större belopp, får förutsättas att både svaranden och rätten i fall då det är fråga om borgen av fysisk person i regel inte kommer att godja borgen av enbart en person. En lösning i linje med vad som föreslås i fråga om utsköningsbalken motiveras också av intresset av en likartad reglering i de båda lagstiftningsärendena. Utskottet har under hänvisning till det anförda stannat för en sådan lösning och förordar att 3 § lagen om skyldighet för utländska kärande att ställa säkerhet för rättegångskostnader ges den lydelse som framgår av utskottets hemställan nedan. I anslutning härtill vill utskottet framhålla att departementschefens uttalande i specialmotiveringen till paragrafen om att borgen som ställs av utländska juridiska personer många gånger har ett begränsat värde också har sin tillämpning på borgen som ställs av utländsk bank. Möjligheterna att använda bankgaranti bör enligt utskottets mening mot den bakgrunden främst kunna tillämpas i fråga om garanti av svensk bank.

Såsom motionären påpekat bör vidtas en språklig jämkning av 2 § i det nyss behandlade lagförslaget såvitt gäller undantaget från skyldigheten för utländsk kärande att ställa säkerhet då han väcker talan genom genstämning.

Utöver vad nu anförts föranleder förslagen i propositionen och motionen inget uttalande från utskottets sida.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande *bankgaranti* med anledning av propositionen 1979/80:78 och motionen 1979/80:1907 i denna del antar 3 § i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om skyldighet för utländska kärande att ställa säkerhet för rättegångskostnader med den ändringen att lagrummet erhåller följande som *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag

Utskottets förslag

3 §

Säkerheten skall bestå av pant eller borgen. Borgen skall ställas såsom för egen skuld av *minst två personer* och vara solidarisk. Är säkerheten inte godkänd av svaranden, skall den prövas av domstolen. Med svarandens medgivande kan även annan säkerhet ställas.

Säkerheten skall bestå av pant eller borgen. Borgen skall ställas såsom för egen skuld *och, om den ingås av två eller flera personer gemensamt*, vara solidarisk. Är säkerheten inte godkänd av svaranden, skall den prövas av domstolen. Med svarandens medgivande kan även annan säkerhet ställas.

Säkerheten skall tas i förvar av domstolen eller av den som domstolen utser.

2. att riksdagen beträffande *utformningen av 2 § i det ovan nämnda lagförslaget* med anledning av propositionen och motionen 1979/80: 1907 i denna del antar paragrafen med den ändringen att paragrafen erhåller följande som *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag

Utskottets förslag

2 §

Säkerhet behöver inte ställas i

1. mål som handläggs enligt lagen (1974: 371) om rättegången i arbetstvister,
2. mål vid fastighetsdomstol som inte avser en arrende-, hyres- eller bostadsrättstvist,
3. ansökningsmål enligt 11 kap. 17 § vattenlagen (1918: 523),
4. växelmål och checkmål,
5. *käromål som grundas på genstämning*,
6. mål som har tagits upp efter offentlig stämning, och
7. mål vid förvaltningsdomstol eller marknadsdomstolen.

Säkerhet behöver inte ställas i

1. mål som handläggs enligt lagen (1974: 371) om rättegången i arbetstvister,
2. mål vid fastighetsdomstol som inte avser en arrende-, hyres- eller bostadsrättstvist,
3. ansökningsmål enligt 11 kap. 17 § vattenlagen (1918: 523),
4. växelmål och checkmål,
5. mål som har tagits upp efter offentlig stämning, och
6. mål vid förvaltningsdomstol eller marknadsdomstolen.

Säkerhet behöver inte heller ställas i annat fall om talan väcks genom genstämning.

3. att riksdagen antar det under 1 nämnda förslaget i de delar det inte omfattas av utskottets hemställan under 1 och 2.
4. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken.

Stockholm den 13 mars 1980

På justitieutskottets vägnar

LISA MATTSON

Närvarande: Lisa Mattson (s), Åke Polstam (c), Eric Jönsson (s), Hans Petersson i Röstånga (fp), Arne Nygren (s), Björn Körlof (m), Hans Petersson i Helsingborg (s), Göte Jonsson (m), Helge Klöver (s), Karl-Gustaf Mathsson (s), Bonnie Bernström (fp), Arne Svensson (m), Maja Ohlin (s), Stina Eliasson (c) och Elis Andersson (c).